

Jarosław Jędrych

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Łodzi
dyrektor@pbw.lodz.pl

Biblioteki pedagogiczne w czasie pandemii

Streszczenie: Artykuł przybliży organizację pracy w bibliotekach pedagogicznych. Odwołuje się do współpracy/wymiany doświadczeń dyrektorów tychże bibliotek oraz, w skali lokalnej, kierujących bibliotekami pedagogicznymi. Przybliży inicjatywy podjęte i zrealizowane w pierwszych miesiącach pandemii i spowodowanej nią pracy zdalnej.

Słowa kluczowe: biblioteki pedagogiczne, bibliotekarze, praca zdalna, usługi biblioteczne, pandemia, COVID-19

Organizacja bibliotek pedagogicznych

Biblioteki pedagogiczne to grupa publicznych bibliotek specjalistycznych, służących wspieraniu i doskonaleniu nauczycieli oraz innych osób zaangażowanych w proces edukacji. W związku z tym instytucje te świadczą usługi biblioteczne na potrzeby szeroko rozumianej oświaty, w szczególności gromadzą, opracowują i udostępniają specjalistyczne zbiory z myślą o konkretnej grupie użytkowników. Od kilku lat, zgodnie z nowymi regulacjami prawnymi¹, wzmocnione zostały wymagania w zakresie wspierania procesu kształcenia i doskonalenia nauczycieli oraz wspomaganie szkół, a także wspierania działalności bibliotek szkolnych. Biblioteki pedagogiczne działają pod egidą prawną Ministerstwa Edukacji Narodowej, a bibliotekarze formalnie są nauczycielami. W konsekwencji bibliotekarze bibliotek pedagogicznych muszą mieć podwójne kwalifikacje zawodowe – wyższe studia z zakresu bibliotekoznawstwa oraz przygotowanie pedagogiczne. Nadzór pedagogiczny nad nauczycielami bibliotekarzami sprawują wojewódzkie kuratoria oświaty, zaś wsparcie merytoryczne w skali kraju zapewnia Ośrodek Rozwoju Edukacji (dawny CODN).

Należy podkreślić, że biblioteki pedagogiczne, prowadzone i finansowane przez samorządy wojewódzkie, są autonomiczne w obrębie województw. Najczęściej spotykaną strukturą jest jedna lub kilka bibliotek działających w największych miastach województwa, prowadzących filie w miastach powiatowych. Oprócz tego w kraju funkcjonują samodzielne biblioteki powiatowe i gminne. Biblioteki współpracują z placówkami doskonalenia nauczycieli, niekiedy tworzą wspólnie z nimi zespoły placówek lub też funkcjonują w ich strukturze jako wydziały². Mimo tak rozproszonej struktury biblioteki pedagogiczne z sukcesem działają w większości powiatów w Polsce.

Autonomiczność bibliotek pedagogicznych powoduje jednak brak jednolitej sieci ogólnopolskiej. Merytoryczną koordynacją działań w skali kraju zajmuje się Konferencja Dyrektorów Bibliotek Pedagogicznych, nieformalne ciało pełniące funkcje doradcze i eksperckie, powołane oddolnie przez

---

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych bibliotek pedagogicznych. Dz.U. 2013, poz. 369.

² KRAWCZUK, A. *Biblioteki pedagogiczne i ich zasoby w kontekście nowych badań* [online]. Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji, 2013. [Dostęp 1.08.2020]. Dostępny w: <https://www.ore.edu.pl/wp-content/plugins/download-attachments/includes/download.php?id=4088>.

dyrektorów bibliotek. Konferencja odpowiada m.in. za kontakty z administracją rządową czy wyznacza przedstawicieli do Krajowej Rady Bibliotecznej³.

Biblioteki pedagogiczne w obliczu pandemii

Pierwsze decyzje, jakie zostały podjęte przez dyrektorów bibliotek pedagogicznych w związku z epidemią koronawirusa były efektem zarządzeń lokalnych władz. Na przykład w Łodzi, kurator oświaty 10 marca 2020 roku przekazał polecenie wojewody o nieorganizowaniu przedsięwzięć związanych z grupową obecnością uczniów⁴, czego efektem było zarządzenie dyrektora biblioteki odwołujące zajęcia edukacyjne i zamykające czytelnię.

Kolejne akty prawne dotyczące pracy zarówno bibliotek (*Ustawa o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych*⁵), jak i placówek oświatowych (*Rozporządzenie MEN w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19*⁶) spowodowały zamknięcie bibliotek dla czytelników i konieczność bezpiecznego rozplanowania godzin pracy zatrudnionych pracowników. Następnym krokiem było wprowadzenie pracy zdalnej dla pracowników pedagogicznych (bibliotekarzy) i większości pracowników administracyjnych. Działania te odbywały się w porozumieniu z organami prowadzącymi, zaś za organizację pracy odpowiadali dyrektorzy placówek. Dyrektorzy także decydowali o zakresie działań ograniczających pracę bibliotekarzy i pracowników administracyjnych, biorąc pod uwagę uwarunkowania lokalne. Najczęściej w większych ośrodkach miejskich do pracy zdalnej delegowano wszystkich pracowników merytorycznych, utrzymując dyżury w siedzibie biblioteki niezbędne do funkcjonowania jednostki. W mniejszych ośrodkach i w województwach, w których zagrożenie było mniejsze, poprzestano na znacznym ograniczeniu obecności fizycznej pracowników w bibliotece.

Organizacja pracy zdalnej

Warunkiem delegowania pracowników do pracy zdalnej, czyli świadczenia jej w warunkach domowych, było przygotowanie zakresu działań, które mogą wykonywać w domu. Dyrektorzy bibliotek przygotowali wewnętrzne regulaminy pracy, wyszczególniające zakresy wykonywanych prac i sposób ich dokumentowania.

---

³ O Konferencji Dyrektorów Bibliotek Pedagogicznych. W: *Elektroniczna Biblioteka Pedagogiczna* [online]. [Dostęp 1.08.2020]. Dostępny w: <http://e-pedagogiczna.edu.pl/338,11.html>.

⁴ Pilny komunikat w sprawie wycieczek i wydarzeń szkolnych. W: *Kuratorium Oświaty w Łodzi* [online]. [Dostęp 1.08.2020]. Dostępny w: <http://www.kuratorium.lodz.pl/pilny-komunikat-w-sprawie-wycieczek-i-wydarzen-szkolnych/>.

⁵ *Ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych*. Dz.U. 2020, poz. 374.

⁶ *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 marca 2020 r. w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19*. Dz.U. 2020, poz. 410.

Konieczne niekiedy okazało się zabezpieczenie bazy sprzętowej – w razie potrzeby i w miarę możliwości pracownicy otrzymywali do wykonywania swoich obowiązków służbowe laptopy. Pracę zdalną dokumentowano na bieżąco zapisując jej wyniki np. w chmurze Google czy przygotowując okresowe raporty przesyłane do przełożonych pocztą elektroniczną. O formie dokumentowania pracy decydowali dyrektorzy bibliotek.

Podobnie jak w przypadku innych placówek w razie potrzeby kadra kierownicza poszczególnych bibliotek różnych miast czy regionów spotykała się na wirtualnych zebraniach. Biblioteki pedagogiczne, jako placówki oświatowe, zobowiązane były także do organizowania rad pedagogicznych – formalnych posiedzeń pracowników merytorycznych, na których zatwierdza się ważne decyzje administracyjne i organizacyjne. W tym okresie odbywały się one zdalnie, za pomocą platform online albo poprzez korespondencję pocztą elektroniczną.

Kreatywność nauczycieli bibliotekarzy i kierujących bibliotekami

Bibliotekarze szybko zareagowali na nową sytuację, dostosowując świadczone usługi do wprowadzonych ograniczeń. Tradycyjne osobiste czy telefoniczne kontakty z użytkownikami, z powodu wymuszonej nieobecności bibliotekarzy w siedzibach bibliotek, zostały zastąpione głównie kontaktami mailowymi. Dzięki dostępowi do baz danych (np. katalogów) pracownicy mogli świadczyć usługi informacyjne z domów.

Zmianom uległy strony internetowe bibliotek. Przede wszystkim pojawiły się tam propozycje skierowane do nauczycieli, którzy także zostali przesunięci do pracy zdalnej. Biblioteki zaczęły tworzyć serwisy, dzięki którym nauczyciele mogli otrzymać wsparcie w pracy zdalnej. Powstały np. zbiory przydatnych adresów internetowych stron, opisy pomocnych aplikacji czy wykazy źródeł np. w bibliotekach w Częstochowie⁷, Gdańsku⁸, Katowicach⁹, Krakowie¹⁰, Łodzi¹¹, Opolu¹², Pile¹³, Sieradzu¹⁴, Wrocławiu¹⁵.

---

⁷ Webowa biblioteka. W: *Publiczna Biblioteka Pedagogiczna w Częstochowie* [online]. 2020 [Dostęp 1.08.2020]. Dostępny w: <https://biblioteka.womczest.edu.pl/new/webowa-biblioteka/>.

⁸ Edukacja zdalna – pomocne źródła i materiały. W: *Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Gdańskiej Macierzy Szkolnej* [online]. 28.03.2020 [Dostęp 1.08.2020]. Dostępny w: <http://pbw.gda.pl/edukacja-zdalna-pomocne-zrodla-i-materialy/>.

⁹ Kształcenie na odległość – pomoce dla nauczycieli w nauczaniu zdalnym. W: *Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach* [online]. 25.03.2020 [Dostęp 1.08.2020]. Dostępny w: <https://katowice.pbw.katowice.pl/index.php/912-ksztalcenie-na-odleglosc-pomoce-dla-nauczycieli-w-nauczaniu-zdalnym>.

¹⁰ Otwarte Zasoby Edukacyjne. W: *Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Hugona Kołłątaja w Krakowie* [online]. 2020 [Dostęp 1.08.2020]. Dostępny w: <https://www.pbw.edu.pl/otwarte-zasoby-edukacyjne>.

¹¹ Nauczanie zdalne. Propozycje materiałów dydaktycznych i narzędzi dla nauczycieli. W: *Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi* [online]. 2020 [Dostęp 1.08.2020]. Dostępny w: <http://pbw.lodz.pl/Nauczanie%20zdalne.html>.

¹² Edukacja domowa. W: *Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Opolu* [online]. [Dostęp 1.08.2020]. Dostępny w: <https://pedagogiczna.pl/category/edukacja-domowa/>.

¹³ Edukacyjne zasoby Internetu. W: *Biblioteka Pedagogiczna w Pile* [online]. [Dostęp 1.08.2020]. Dostępny w: <http://www.bp.pila.pl/biblioteka/pilski-system-informacji-edukacyjnej/edukacyjne-zasoby-internetu/>.

¹⁴ Jak uczyć zdalnie. W: *Biblioteka Pedagogiczna w Sieradzu* [online]. 2020 [Dostęp 1.08.2020]. Dostępny w: <http://www.bpsieradz.pl/index.php/16-nowiny/nawiny/864-jak-uczyc-zdalnie>.

Znaczna część aktywności przeniosła się do portali społecznościowych, gdzie łatwo i szybko udostępniano informacje i dzielono się pomysłami na aktywności. Dużym udogodnieniem okazały się wirtualne biblioteki, jak np. IBUK Libra, POLONA, Wolne Lektury, dzięki którym biblioteki mogły w dalszym ciągu udostępniać/polecać literaturę swoim użytkownikom.

Wielką pomocą dla kierujących bibliotekami pedagogicznymi okazały się działania Konferencji Dyrektorów Bibliotek Pedagogicznych. Korzystając z gościnnego wsparcia Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich bardzo szybko, bo już 17 marca, na platformie ClickMeeting odbyło się pierwsze spotkanie dotyczące wymiany informacji na temat zmian w organizacji pracy bibliotek z powodu zagrożenia epidemicznego. Udział w nim wzięło 56 dyrektorów i wicedyrektorów bibliotek pedagogicznych z całej Polski. Formuła się sprawdziła i w następnych tygodniach organizowano regularnie, najczęściej raz w tygodniu, podobne spotkania. Podczas webinarów (taką formę zapewniła platforma) dyrektorzy dzielili się swoją wiedzą (uczestnicy mogli zabierać głos) na temat kolejnych aspektów pracy w czasie epidemii. Zwykle główny referent przedstawiał prezentację na aktualny temat czy omawiał wybrane dokumenty, równolegle prowadzono dyskusję i formułowano wnioski. Łącznie w okresie 17.03–27.05 odbyło się dziewięć spotkań, w których brało udział każdorazowo kilkadziesiąt osób z całej Polski.

W efekcie spotkań podjęto kilka działań, m.in.: na portalu społecznościowym stworzono grupę specjalistyczną dla bibliotekarzy bibliotek pedagogicznych, którzy mogli tu dzielić się pomysłami na różnego rodzaju aktywności¹⁶ oraz zamkniętą grupę roboczą dla dyrektorów, pozwalającą na bieżące konsultacje i wymianę informacji, utworzono formularze w chmurze Google, gdzie dyrektorzy i bibliotekarze wymieniali się danymi i doświadczeniami.

Formuła spotkań webinarowych, podczas których dyrektorzy bibliotek pedagogicznych z większości ośrodków z całego kraju regularnie spotykali się, wspierali i dzielili doświadczeniami, niespotykana w czasie pandemii w innych sieciach bibliotecznych, potwierdziła, że mimo rozproszenia i braku formalnej organizacji biblioteki pedagogiczne stanowią silną i dobrze współpracującą ze sobą sieć placówek. Niestety, dał się odczuć brak wsparcia ze strony instytucji centralnych, jak Ośrodek Rozwoju Edukacji – w praktyce dyrektorzy byli zdani na własną pomysłowość.

Działania nauczycieli bibliotekarzy, początkowo nieliczne, stopniowo zaczęły nabierać profesjonalizmu, a ich liczba i różnorodność stale się powiększały. Pracownicy bibliotek pedagogicznych nagrywali filmy z treściami edukacyjnymi¹⁷ i tekstami podręczników dla uczniów z dysleksją¹⁸, skanowali materiały biblioteczne dla celów edukacyjnych¹⁹, organizowali: spotkania autorskie z pisarza-

---

¹⁵ Nauka online – gotowe zasoby, propozycje narzędzi, pomysły na zdalne nauczanie, doskonalenie, kultura online. W: *Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna we Wrocławiu* [online]. [Dostęp 1.08.2020]. Dostępny w:

<https://www.dbp.wroc.pl/biblioteki/wroclaw/wsipo/nauka-online>.

¹⁶ Biblioteki pedagogiczne. Grupa prywatna. W: *Facebook* [online]. [Dostęp 6.08.2020]. Dostępny w:

<https://www.facebook.com/groups/207889250475060/?ref=bookmarks>.

¹⁷ WALCZAK, B. Biblioteka Pedagogiczna w Pile dla edukacji w czasie pandemii wirusa COVID-19. *Biuletyn Pilskiej Oświaty* [online]. 2020, nr 2, s. 5-8. [Dostęp 6.08.2020]. Dostępny w:

<https://www.cdn.pila.pl/images/biuletyn/2020/2/2020-2.pdf>. ISSN 1429-6276.

¹⁸ Czytamy podręczniki. W: *Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna we Wrocławiu* [online]. [Dostęp 6.08.2020]. Dostępny w: <https://www.dbp.wroc.pl/biblioteki/wroclaw/wroclaw-edukacja/czytamy-podreczniki>.

¹⁹ Skanowanie na życzenie czytelników PBW. W: *Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Gdańskiej Macierzy Szkolnej* [online]. 20.06.2020 [Dostęp 6.08.2020]. Dostępny w: <http://pbw.gda.pl/na-zyczenie-czytelnikow-pbw/>.

mi w formule online²⁰, konkursy internetowe²¹, gry interaktywne²², konferencje dla nauczycieli online²³, kursy e-learningowe dla nauczycieli i bibliotekarzy szkolnych²⁴.

Większość bibliotek prowadziła dla nauczycieli zajęcia online, tworzyła scenariusze zajęć i zestawienia bibliograficzne, organizowała spotkania sieci wsparcia i współpracy bibliotekarzy szkolnych, promowała dostęp do zasobów zdalnych. To tylko nieliczne przykłady z bogatej oferty przygotowanej dla użytkowników bibliotek pedagogicznych w czasie pandemii.

Działania placówek wpisywały się w powszechne w tym okresie, ogólnopolskie akcje bibliotek, jak: #niezostawiamczytelnika #bibliotekiwsieci #zostanwdomu #czytajebooki. Biblioteki pedagogiczne włączyły się również w organizację imprez dla czytelników w ramach corocznej akcji Tydzień Bibliotek, która w tym roku odbywała się online²⁵.

Podsumowanie

Bez wątpienia biblioteki jako instytucje i bibliotekarze jako pracownicy tych instytucji zaczęli zwracać większą uwagę na kwestię bezpieczeństwa w kontaktach z czytelnikami. Uruchomienie bibliotek po 4 maja było poprzedzone działaniami mającymi zapewnić bezpieczeństwo bibliotekarzy i użytkowników, zgodnie z wytycznymi rekomendowanymi przez Bibliotekę Narodową²⁶ i przygotowanymi przez Ministerstwo Rozwoju²⁷. Stanowiska do kontaktu z czytelnikami zostały zabezpieczone przesłonami z pleksiglasu i opatrzone odpowiednimi instrukcjami, bibliotekarze zostali zaopatrzeni w maseczki i rękawice ochronne, zaś dla użytkowników przygotowano płyny dezynfekujące. Zaostrzono procedury wypożyczania, a zwłaszcza zwrotu wypożyczonych zbiorów, a także gro-

---

²⁰ „Autor wieczorową porą” – spotkanie online z Robertem Małeckim. W: *Biblioteka Pedagogiczna im. gen. bryg. prof. Elżbiety Zawackiej w Toruniu* [online]. 24.04.2020 [Dostęp 6.08.2020]. Dostępny w: <http://www.bptorun.edu.pl/520/autor-wieczorowa-pora-spotkanie-online-z-robertem-maleckim>.

²¹ Wyniki konkursu „Mój komiksowy (nie)przyjaciel z Koronawirusem w roli głównej”. W: *Kronika Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi* [online]. 18.06.2020 [Dostęp 6.08.2020]. Dostępny w: <http://kronikapbwloz.blogspot.com/2020/06/wyniki-konkursu-moj-komiksowy.html>.

²² Międzynarodowy Dzień Dziecka – 1 czerwca – interaktywna gra dla małych i dużych. W: *Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Hugona Kołłątaja w Krakowie* [online]. 1.06.2020 [Dostęp 6.08.2020]. Dostępny w: <https://www.pbw.edu.pl/wydarzenia/1544-miedzynarodowy-dzien-dziecka-1-czerwca-interaktywna-gra-dla-malych-i-duzych>.

²³ Konferencja on-line Lider na trudne czasy. W: *Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. KEN w Warszawie* [online]. 30.04.2020 [Dostęp 6.08.2020]. Dostępny w: http://www.pbw.waw.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1020:29042020-r-konferencja-on-line-lider-na-trudne-czasy&catid=42:wydarzenia.

²⁴ Sieciowanie@nie w szkole i bibliotece. E-learning. W: *Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach* [online]. [Dostęp 6.08.2020]. Dostępny w: <https://sieciowanie.blogspot.com/p/e-learning.html>.

²⁵ Tydzień Bibliotek. Ogólnopolska akcja promocji czytelnictwa i bibliotek organizowana przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich [online]. 2020. [Dostęp 6.08.2020]. Dostępny w: <https://tydzienbibliotek.sbp.pl/category/tydzien-bibliotek-2020/>.

²⁶ Rekomendacje Biblioteki Narodowej dla bibliotek po zniesieniu zakazu prowadzenia działalności bibliotecznej. W: *Biblioteka Narodowa* [online]. 16.04.2020. [Dostęp 6.08.2020]. Dostępny w: <https://www.bn.org.pl/w-bibliotece/3961-rekomendacje-biblioteki-narodowej-dla-bibliotek-po-zniesieniu-zakazu-prowadzenia-dzialalnosci-bibliotecznej.html>.

²⁷ Biblioteki. Wytyczne dla funkcjonowania bibliotek w trakcie epidemii COVID-19 w Polsce. W: *Ministerstwo Rozwoju* [online]. 28.04.2020. [Dostęp 6.08.2020]. Dostępny w: <https://www.gov.pl/web/rozwoj/biblioteki>.

madzenia nowych zbiorów. Uruchomienie bibliotek po pierwszej fazie pandemii było poprzedzone konsultacjami z lokalnymi stacjami sanepidu.

W zakresie merytorycznym biblioteki zaczęły zwracać baczniejszą uwagę na nowe technologie i narzędzia komunikacji oraz przygotowywać się do realizowania części oferty edukacyjnej i kulturalnej w formule online. W związku z sytuacją epidemiczną wydaje się, że są to rozwiązania konieczne. Poszerzany jest dostęp do zasobów elektronicznych – nie tylko zwiększenie liczby tytułów z czytelni IBUK, ale i dostęp do czasopism online, następuje korekta polityki gromadzenia zbiorów, powstaje oferta szkoleń online dla nauczycieli, bibliotekarzy szkolnych i uczniów, także konferencje branżowe planowane są w formule zdalnej.

Pracownicy bibliotek szybko zmodyfikowali swoje zainteresowania w ramach doskonalenia zawodowego. Chcąc podnieść swoje kompetencje w zakresie pracy zdalnej i poszerzenia oferty na rzecz czytelników bardzo szybko zaczęli korzystać ze szkoleń online, zwłaszcza dotyczących aplikacji mogących w przyszłości służyć pomocą w edukacji zdalnej. Udział w formach edukacji zdalnej z pewnością wpłynął na podniesienie kompetencji cyfrowych bibliotekarzy.

Warto wspomnieć o aktywności i postawie obywatelskiej bibliotekarzy województwa łódzkiego, którzy w okresie 16.04–5.06, w siedzibach bibliotek rozdali ok. 140 tys. wielorazowych maseczek społeczeństwu regionu, przekazanych przez Samorząd Województwa Łódzkiego²⁸.

Autor serdecznie dziękuje Aldonie Zawałkiewicz z Biblioteki Pedagogicznej w Toruniu za współpracę oraz dyrektorom bibliotek pedagogicznych za udostępnienie informacji niezbędnych do napisania artykułu.

Bibliografia:

1. „Autor wieczorową porą” – spotkanie online z Robertem Małeckim. W: *Biblioteka Pedagogiczna im. gen. bryg. prof. Elżbiety Zawackiej w Toruniu* [online]. 24.04.2020 [Dostęp 6.08.2020]. Dostępny w: <http://www.bptorun.edu.pl/520/autor-wieczorowa-pora-spotkanie-online-z-robertem-maleckim>.
2. Biblioteki pedagogiczne. Grupa prywatna. W: *Facebook* [online]. [Dostęp 6.08.2020]. Dostępny w: <https://www.facebook.com/groups/207889250475060/?ref=bookmarks>.
3. Biblioteki. Wytyczne dla funkcjonowania bibliotek w trakcie epidemii COVID-19 w Polsce. W: *Ministerstwo Rozwoju* [online]. 28.04.2020. [Dostęp 6.08.2020]. Dostępny w: <https://www.gov.pl/web/rozwoj/biblioteki>.
4. Czytamy podręczniki. W: *Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna we Wrocławiu* [online]. [Dostęp 6.08.2020]. Dostępny w: <https://www.dbp.wroc.pl/biblioteki/wroclaw/wroclaw-edukacja/czytamy-podreczniki>.
5. Edukacja domowa. W: *Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Opolu* [online]. [Dostęp 1.08.2020]. Dostępny w: <https://pedagogiczna.pl/category/edukacja-domowa/>.
6. Edukacja zdalna – pomocne źródła i materiały. W: *Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Gdańskiej Matki Szkolnej* [online]. 28.03.2020 [Dostęp 1.08.2020]. Dostępny w: <http://pbw.gda.pl/edukacja-zdalna-pomocne-zrodla-i-materialy/>.
7. Edukacyjne zasoby Internetu. W: *Biblioteka Pedagogiczna w Pile* [online]. [Dostęp 1.08.2020]. Dostępny w: <http://www.bp.pila.pl/biblioteka/piłski-system-informacji-edukacyjnej/edukacyjne-zasoby-internetu/>.
8. Jak uczyć zdalnie. W: *Biblioteka Pedagogiczna w Sieradzu* [online]. 2020 [Dostęp 1.08.2020]. Dostępny w: <http://www.bpsieradz.pl/index.php/16-nowiny/nawiny/864-jak-uczyc-zdalnie>.

---

²⁸ Milion maseczek od marszałka. W: *Serwis informacyjny województwa łódzkiego* [online]. [Dostęp 6.08.2020]. Dostępny w: <https://www.lodzkie.pl/strona-glowna/aktualnosci/milion-maseczek-od-marsza%C5%82ka>.

9. Konferencja on-line Lider na trudne czasy. W: *Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. KEN w Warszawie* [online]. 30.04.2020 [Dostęp 6.08.2020]. Dostępny w: http://www.pbw.waw.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1020:29042020-r-konferencja-on-line-lider-na-trudne-czasy&catid=42:wydarzenia.
10. O Konferencji Dyrektorów Bibliotek Pedagogicznych. W: *Elektroniczna Biblioteka Pedagogiczna* [online]. [Dostęp 1.08.2020]. Dostępny w: <http://e-pedagogiczna.edu.pl/338,l1.html>.
11. KRAWCZUK, A. *Biblioteki pedagogiczne i ich zasoby w kontekście nowych badań* [online]. Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji, 2013. [Dostęp 1.08.2020]. Dostępny w: <https://www.ore.edu.pl/wp-content/plugins/download-attachments/includes/download.php?id=4088>.
12. Kształcenie na odległość – pomoce dla nauczycieli w nauczaniu zdalnym. W: *Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach* [online]. 25.03.2020 [Dostęp 1.08.2020]. Dostępny w: <https://katowice.pbw.katowice.pl/index.php/912-ksztalcenie-na-odleglosc-pomoce-dla-nauczycieli-w-nauczaniu-zdalnym>.
13. Międzynarodowy Dzień Dziecka – 1 czerwca – interaktywna gra dla małych i dużych. W: *Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Hugona Kołłątaja w Krakowie* [online]. 1.06.2020 [Dostęp 6.08.2020]. Dostępny w: <https://www.pbw.edu.pl/wydarzenia/1544-miedzynarodowy-dzien-dziecka-1-czerwca-interaktywna-gra-dla-malych-i-duzych>.
14. Milion maseczek od marszałka. W: *Serwis informacyjny województwa łódzkiego* [online]. [Dostęp 6.08.2020]. Dostępny w: <https://www.lodzkie.pl/strona-glowna/aktualnosci/milion-maseczek-od-marsza%C5%82ka>.
15. Nauczanie zdalne. Propozycje materiałów dydaktycznych i narzędzi dla nauczycieli. W: *Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi* [online]. 2020 [Dostęp 1.08.2020]. Dostępny w: <http://pbw.lodz.pl/Nauczanie%20zdalne.html>.
16. Nauka online – gotowe zasoby, propozycje narzędzi, pomysły na zdalne nauczanie, doskonalenie, kultura online. W: *Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna we Wrocławiu* [online]. [Dostęp 1.08.2020]. Dostępny w: <https://www.dbp.wroc.pl/biblioteki/wroclaw/wsipo/nauka-online>.
17. Otwarte Zasoby Edukacyjne. W: *Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Hugona Kołłątaja w Krakowie* [online]. 2020 [Dostęp 1.08.2020]. Dostępny w: <https://www.pbw.edu.pl/otwarte-zasoby-edukacyjne>.
18. Pilny komunikat w sprawie wycieczek i wydarzeń szkolnych. W: *Kuratorium Oświaty w Łodzi* [online]. [Dostęp 1.08.2020]. Dostępny w: <http://www.kuratorium.lodz.pl/pilny-komunikat-w-sprawie-wycieczek-i-wydarzen-szkolnych/>.
19. Rekomendacje Biblioteki Narodowej dla bibliotek po zniesieniu zakazu prowadzenia działalności bibliotecznej. W: *Biblioteka Narodowa* [online]. 16.04.2020. [Dostęp 6.08.2020]. Dostępny w: <https://www.bn.org.pl/w-bibliotece/3961-rekomendacje-biblioteki-narodowej-dla-bibliotek-po-zniesieniu-zakazu-prowadzenia-dzialalnosci-bibliotecznej.html>.
20. *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 marca 2020 r. w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19*. Dz.U. 2020, poz. 410.
21. *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych bibliotek pedagogicznych*. Dz.U. 2013, poz. 369.
22. Sieciowanie w szkole i bibliotece. E-learning. W: *Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach* [online]. [Dostęp 6.08.2020]. Dostępny w: <https://sieciowanie.blogspot.com/p/e-learning.html>.
23. Skanowanie na życzenie czytelników PBW. W: *Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Gdańskiej Macierzy Szkolnej* [online]. 20.06.2020 [Dostęp 6.08.2020]. Dostępny w: <http://pbw.gda.pl/na-zyczenie-czytelnikow-pbw/>.
24. *Tydzień Bibliotek. Ogólnopolska akcja promocji czytelnictwa i bibliotek organizowana przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich* [online]. 2020. [Dostęp 6.08.2020]. Dostępny w: <https://tydzienbibliotek.sbp.pl/category/tydzien-bibliotek-2020/>.
25. *Ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych*. Dz.U. 2020, poz. 374.
26. WALCZAK, B. Biblioteka Pedagogiczna w Pile dla edukacji w czasie pandemii wirusa COVID-19. *Biuletyn Piłskiej Oświaty* [online]. 2020, nr 2, s. 5-8. [Dostęp 6.08.2020]. Dostępny w: <https://www.cdn.pila.pl/images/biuletyn/2020/2/2020-2.pdf>. ISSN 1429-6276.
27. Webowa biblioteka. W: *Publiczna Biblioteka Pedagogiczna w Częstochowie* [online]. 2020 [Dostęp 1.08.2020]. Dostępny w: <https://biblioteka.womczest.edu.pl/new/webowa-biblioteka/>.

28. Wyniki konkursu „Mój komiksowy (nie)przyjaciel z Koronawirusem w roli głównej”. W: *Kronika Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi* [online]. 18.06.2020 [Dostęp 6.08.2020]. Dostępny w: <http://kronikapbwlozdz.blogspot.com/2020/06/wyniki-konkursu-moj-komiksowy.html>.